

ХРОНИКА / CHRONICLE

XIII МЕЖДУНАРОДЕН ИНТЕРДИСЦИПЛИНАРЕН КОЛОКВИУМ ПО ПАРЕМИОЛОГИЯ – ТАВИРА, ПОРТУГАЛИЯ

XIII INTERNATIONAL INTERDISCIPLINARY COLLOQUIUM ON PAREMIOLOGY – TAVIRA, PORTUGAL

От 3 до 10 ноември 2019 г. в гр. Тавира, Португалия, се проведе Международният интердисциплинарен колоквиум по паремиология. Вече тринайсега година той се организира от Международната асоциация по паремиология (AIP-IAP), призната от ЮНЕСКО като неправителствена организация, акредитирана да предоставя консултантски услуги към Комитета за нематериално културно наследство в областта на паремиологията. Международният научен комитет се състои от проф. д-р Волфганг Мидер (САЩ), проф. д-р Винченцо Ламбертини (Италия), проф. д-р Валери Мокиенко (Русия), проф. д-р Франтишек Чермак (Чехия), проф. д-р Димитрий Доброволски (Русия) и др.

Интердисциплинарният характер на колоквиума предопредели и неговата широкообхватна тематична организация. В събитието взеха участие представители на научната общност от 31 държави от пет континента. На вниманието на участниците и слушателите бяха предложени 60 доклада, засягащи проблеми, свързани с паремиите (пословици, поговорки и крилати фрази), интерпретирани от гледна точка на когнитивната лингвистика, психологията, социологията, историята, политологията, превода.

Официалното откриване на международната среща бе на 3 ноември в кметството на гр. Тавира, където кметът Хорхе Ботелхо изрази своето задоволство от факта, че за поредна година общината, която ръководи, приема изследователи от четирите краища на света. Той подчерта ролята на пословиците, поговорките и крилатите фрази за споделяне на местните традиции като начин за запазване на богатото наследство на „Тавира – световната столица на паремиите“. Г-н Ботелхо изтъкна, че вписването на настоящото събитие в Годишната на местните езици (2019) задължително ще насочи вниманието към мъдростта на различни народи и към различни култури и ще гарантира диалог както между тези култури, така и между поколенията.

Първата сесия на колоквиума на 4 ноември беше открита от **Волфганг Мидер**, професор от Университета във Вермонт (САЩ). Неговият доклад на тема „*Love is just a four-letter word*. Сексуалност и порнография в съвременните англо-американски паремии“ изследва езика и съдържанието на съвременните англо-американски пословици и поговорки, засягащи проблеми като *красота, любов, брак, джендър, секс, екскременти* и т.н. Някои от паремиите експлицират посочените теми със средствата на метафоричната индиректност (*If there is a grass on the hill, you may play balls*), докато други са директни с употребата на думи като „fuck“ и „shit“. Разглежданите паремии са част от уникалния *Dictionary of Modern Proverbs* (2012), където те са представени с данни за своята първа печатна поява, както и с контекстуалната си употреба. В допълнение е дадено и тълкувание на онези паремии, чието сексуално или порнографско значение е трудно доловимо поради използваните евфемистични метафори. Проф. Мидер обобщава, че езикът на паремиите, за които сме свикнали да мислим като за санкционираща мъдрост, винаги е бил част от „езика на народа / на масите“, което обяснява наличието на нецензурна лексика. Така тези вулгарни паремии заслужават да бъдат изследвани като *topimenta humana* на живота.

В доклада на **Елена Картър** „Рогът на изобилието: митологични отгласи в политическия дискурс на Никита Хрушчов“ беше проследен репертоарът от митологични метафори, използвани в публичните речи на Хрушчов по време на двете му официални визити в Америка през 1959–1960 г., както и в техния официален превод. Авторката застава зад разбирането, че класическите текстове продължават да са ефективни модели за метафорична комуникация сред хора от различни политически системи дори и по време на Студената война. **Симон Дору Кристеа** (Лисабон) в „Числата говорят“ разкри как числото 13 получава своето мистично съдържание в различен контекст.

Интерес предизвиква докладът на **Дамиен Вилер** от Университета в Тулуза (Франция), в който, с помощта на социолингвистичния подход, авторът представи пословиците и поговорките като начин говорещият да избегне обвързване или напрежение в общуването. Тази теория бе развита чрез понятия като *полифония* и *паремийно дуелиране* и бе подкрепена с примери, в които паремиите създават напрежение – съзнателно или несъзнателно. Чрез множеството примери докладът се съсредоточи върху това да докаже, че паремиите могат да изпълняват редица функции, различни от прескриптивната.

Третият ден на конференцията бе открит с доклада на **Арто Кивимаки** (Финландия), в който бяха представени стари финландски пословици и поговорки и техните гръцки и римски корени. Сесията продължи с интересна дискусия за подбора на паремиите и техния превод на фински в най-популярния учебник за началното училище (*Maamme kirja*), публикуван първоначално на шведски през 1875 г. Авторката – **Лиса Гранбом-Херанен** (Финландия), постави въпроса дали пословиците са просто културна традиция, или имат и някаква политическа функция в обучението. С типичното английско чувство за

хумор бе белязана презентацията на **Джонатан Чартърис-Блек** (Университет на Западна Англия, Великобритания), който анализира крилатите фрази, експлициращи темата „Брекзит“ в социалната мрежа Туитър. Той обоснова избора си на този източник на материал с факта, че предлага възможност за пряко общуване между хората, които имат власт, и тези, които преживяват събитието, т.е. между политиците и гласуващите. Изразите бяха класифицирани според позицията (за и против), която изразяват по темата. Специално внимание изследователят обърна на онези паремии, които се използват от застъпниците и на двете позиции, за да изразят еднакви морални оценки (*Birds of a feather*). **Чарлз Масанго** от Университета на Кейп Таун (Южна Африка) постави проблема за това дали дадено племе може да претендира за авторство върху крилатите фрази, които е създало, като авторът изгражда мнението си въз основа на паремии от племето *бакоси* в Камерун. С богат емпиричен материал се открие докладът на **Ретабил П.-Могоера** от същия университет, който засяга значението на паремииите, използвани по време на сватбените ритуали на племето *басота* „в глобалната ера“.

Гина Салапата от Университета Масей (Нова Зеландия) въведе термина *Applying Paremiology* (приложна паремиология) и подложи на дискусия примерни занимания и задачи за възрастни хора, които служат за развитие и поддържане на нивото на образното и абстрактното мислене. Докладът на **Поало Рондинели** от Университета във Флоренция (Италия) постави фокус върху колекцията от паремии на Франческо Сербонати (края на XVI и нач. на XVII в.) с обем повече от 26 000 единици. Авторът разглежда паремията като *архилексема*, която може да служи като средство за сравнение между различните етноси. В своя доклад „Паремии, култура и история“ **Глоси Фигуейредо** (Бразилия) изложи тезата, че пословиците и поговорките, като интегрална част от културата, оставят своите белези върху социалната организация. Презентацията на **Ярмила Джумабаева** от Националния университет в Узбекистан разгледа пословиците и поговорките с компонент *число* в узбекски и английски, както и техните контекстуални еквиваленти. **Наргиза Абдулаева** от същия университет, като използва „новия лингвистичен термин“ *градуонимия*, чиято основна стойност е в полето на семантиката, изследва узбекските и английските паремии, съдържащи градуонимични връзки в своето съдържание, и постави проблема за превода им от единия на другия език. Интересни паремии от областта Северен Йоркшир без открит семантичен еквивалент на друг език бяха представени от **Анита Хайсли** (Великобритания) в последната за третия ден на колоквиума презентация.

На 6 ноември заседанието бе открито от **Маслина Любичич** от Факултета по хуманитарни и социални науки в Загреб (Хърватия). В своя доклад тя засегна проблема за влиянието на граматическия род върху метафоризацията в пословиците и поговорките, като спря по-конкретно вниманието си на метафорите за родство и на техния превод от старогръцки на италиански и хърватски. Вземайки като основа поговорката *Bread and wine and place in paradise*,

Жозе Тейшейра от Университета в Миньо (Португалия) потърси отговор на въпроса какво разкриват крилатите фрази с компонент *вино* за вярванията и начина на живот в Португалия преди 300 години. Върху анализ на португалски паремии бе изградена и презентацията на **Ива Свободова** от Университета в Бърно (Чехия). Тя представи изследването на свои студенти, което има за цел да разкрие произхода на крилати фрази с компонент *название на животно* и на тази основа да анализира връзките и приликите между човека и животното.

Интерес предизвика докладът в съавторство на **Марина Котова** и **Олга Раина** от Санктпетербургския държавен университет (Русия), в който на анализ бе подложен феноменът антонимия, реализиран на паремиологичното ниво на езика. Целта на презентацията беше да покаже разграничаването на два типа *паремиологична антонимия* – вътрешна (между пословиците и поговорките в един език) и външна (*интерлингвистична паремиологична антонимия*). Последваха още два доклада в съавторство – на **Соня Реис** и **Хорхе Баптиста** от Университета на Алгавре (Португалия) на тема „Комуникативни интенции при употребата на паремиите в дискурса“ – и на **Харалд Уланд** (Норвегия) и **Изабела Диксън** (Полша) на тема „Паремиологични интерогативи“. Вторият доклад разкри провербиалните характеристики на редица интерогативи (реторични въпроси, вицове за блондинки и др.) и даде обяснение за това как паремиите с неинтерогативна канонична форма могат да се превърнат в интерогативи в журналистическия дискурс. Презентацията на **Жозефа Миге** (Ангола) привлече вниманието на аудиторията с приложението на пословиците и поговорките в началното училище в Ангола – след като църквата демонизира някои традиционни практики, те изземат функцията на подготовка на детето за предизвикателствата, които го дебнат извън семейството.

Интересен поглед към приложението на паремиите за диагностициране на депресията представи докладът на **Мариуш Волончей** от Люблинския католически университет „Йоан Павел II“ (Полша). Подхождайки към паремиологията като към нова стратегия за по-доброто разбиране на културните аспекти на депресията, ученият представи психометричните характеристики на новата Провербиална скала на депресията (ПСД). **Винченцо Ламбертини** от Болонския университет (Италия) показа как паремиите могат да помогнат в преподаването на чужд език.

Сесията на 7 ноември бе открита от **Йоргос Церпес** (Гърция), който направи съпоставка на пословици и поговорки от Балканския полуостров, интерпретиращи темата за семейните и икономическите връзки. **Йоанна Кирилова** от Института за български език (България) представи метафоризацията на душата в българските паремии, а **Луиз Фернандес** от Университета на Екстемадура (Испания) проследи начините за достъп до провербиалното знание на новите поколения в ерата на интернет. Презентацията демонстрира способността на този тип традиционно знание да се адаптира към новите *трендове* чрез превръщането си в *мемета*.

Карел Кучера от Карловия университет в Прага (Чехия) изгради своето изследване въз основа на печатни и интернет източници с паремии на повече от петнайсет езика. Ученият откри различни функции в употребата на пословиците и поговорките с ключова дума *никога*. **Елена Томашкова** от същия университет изследва комплекса от неологизми, появили се в постове, в блогове и в социалните мрежи на руския език след събитията в Украйна от 2013–2014 г. Докладът на **Елисавета Иванова** от Санктпетербургския държавен университет (Русия) бе насочен към изследване на един възможен подход за моделиране на провербиалната концептуализация на света и към междуезиковия анализ на английски и руски паремии, базиран на този подход. Внимание заслужава и социокултурното изследване, отнасящо се до мароканските жени, което интерпретира проблема за андроцентричността в езика. Неговият автор – **Моха Еннаджи** от университета в град Фес (Мароко), говори за това как паремииите в едно общество, доминирано от мъжете, градят негативно отношение към жените въпреки факта, че жената по принцип е пазител на устното народно творчество и традициите. Последният доклад от петия ден на колоквиума представи изследването на **Мария Селесте Аугусто** от Университета в Утрехт (Нидерландия) относно паневропейския мит за старата жена, представена в романските езици чрез деривативи на лат. *Vetula*, съдържащо анализ на някои паремии и наричания, отнасяни към този мит, които са свидетелство за неговата виталност.

Последният ден от същинската част на колоквиума започна с доклад на **Франтишек Чермак** от Карловия университет в Прага (Чехия) на тема „Паремии за ума и глупостта“. Последва презентацията на **Маринела и Руи Соарес** (Португалия), основни инициатори и организатори на международния колоквиум, които представиха изследването на паремииите като една от дейностите на Международната година на местните езици (2019). Като логично продължение на техния доклад бе представянето на проекта „Училищни дейности“, в който деца от началното училище в гр. Фаро, Португалия, и техните учители показаха кратка драматизация и свои рисунки, чрез които визуализираха придобитите знания за пословиците и поговорките. Темата за паремииите като лингвистични реализации на културните ценности, разработена в съпоставителна перспектива на основата на англо-американски и полски материал, бе представена в доклада на **Божена Кохман-Халадий** (Полша). Презентацията на **Марина Котова** (Русия) и **Ирина Зимони-Калинина** (Унгария) беше върху унгарски поговорки, вербализиращи директно или преносно такива жизнени процеси като глад, хранене, гостоприемство. Чрез методите на социалния лингвистичен паремиологичен експеримент, чрез дескриптивния и компаративния подход авторките идентифицираха в тази категория няколко специфични групи. **Пире Волай** от Естонския литературен музей анализира аспектите на подигравката и шегата, реализирани в конкретен контекст. Авторката показа, че паремията като кратко клише може да има изненадващ хумористичен аспект. Метонимията в английските, руските и татарските паремии в съпоставителен аспект бе представена от **Индира Тухватулина** от Татарстан.

Последно за деня и за цялата конференция бе изследването на **Ути Лауха-кангас** (Финландия), в което авторката представи идеята, че паремиите често се използват като отговор на директно или индиректно зададен въпрос и така могат да послужат за изследване на различията в културата и възпитанието, отчитайки социалния статус на този, който задава въпроса, и на този, който дава отговора. Презентацията постави въпроса за това как тази постановка може да се отнесе и приложи към дискусиите в публичните интернет форуми.

Колоквиумът завърши със заключителна сесия, в която участниците по традиция предложиха свои варианти на паремии с ключов елемент името на града – Тавира – домакин за тринайсега поредна година на Международния интердисциплинарен колоквиум по паремиология.

✉ Доц. д-р Йоанна Кирилова

Секция за етнолингвистика

Институт за български език „Проф. Л. Андрейчин“

при Българската академия на науките

бул. „Шипченски проход“ 52, бл. 17, 1113 София, България

i.kirilova@ibl.bas.bg

✉ *Assoc. Prof. Yoanna Kirilova, PhD*

Department of Ethnolinguistics

Institute for Bulgarian Language, Bulgarian Academy of Sciences

52 Shipchenski prohod, Bl. 17, Sofia 1113, Bulgaria

i.kirilova@ibl.bas.bg

Публикувано: 31 март 2020